

ПРЕДГОВОРЪ

Преди сто години се поставиха въ родния ни градъ Севлиево здрави основи на образователното ни дѣло и на културния ни животъ. Извърши се превратъ, наложи се съществена реформа въ училищната ни и учебна система. „Любородній Г. х. Стоянъ въздигна ед-но голѣмо училище по нова-та Метода и доведе за учителъ най-първо въ новото ни училище Г. Петка Рачова Славейкова, който въведе взаимныйтъ редъ, и исфърли часослови-тъ и псалтири-тъ...“ (Изъ дописката въ в. България — Цариградъ). Новото гражданско училище на Хаджи Стоянъ Николовъ въ Севлиево замѣсти килийното съ свѣтското учение, като за пръвъ пътъ презъ 1846 година се въвежда взаимно-учителската метода на преподаване и обучение. Въ сжщата дописка се казва: „Около 1826. Покойній Г. х. Стоянъ повдигнатъ, отъ любородство... стори трудъ и преправи оня кжща още по добре и по голѣма като да може да събере до 100. ученици...“ Това показва, за радостъ и похвала на севлиевци, че Хаджи Стоянъ по-рано отъ В. Априловъ се е заинтересувалъ за учебното дѣло въ родния си градъ.

Този културенъ храмъ — Хаджи Стояновото училище, става за градъ Севлиево и околността разсадникъ на истинска българска народна просвѣта, на национално съзнание и на граждански добродѣтели. За това Хаджи Стоянъ съ право се признава за първи севлиевски възрожденецъ, културенъ деецъ и народенъ будителъ.

Презъ тридесеттѣ години на миналия вѣкъ Хаджи Стоянъ билъ виденъ църковенъ деецъ въ Севлиево и първи епитропъ на църквата „Св. Пр. Илия“. Той, заедно съ Хаджи Сава Радковъ, сж начело за възобновяването на тази църква презъ 1834 година, а следъ това на Батошевския манастиръ презъ 1836 година.

Въ началото на 40-тѣ години на миналия вѣкъ се извършва най-голѣмото културно строителство въ Севлиево (1842—1844 г.). Отъ една страна е застанало мнозинството севлиевци на чело съ Хаджи Сава Радковъ, радетели и пожертвуватели на църквата, а отъ друга страна — Ха